

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Polemica

Burghaber, Adam

Fribvrgi Helvetiorvm, 1678

XLVII. De libero Arbitrio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72462](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72462)

PRINCIPIA BONORUM OPERUM

ID EST

LIBERTAS ET GRATIA.

IDES Romano-Catholica, circa quam versamur defendendam, non sufficit sola ad vitam aeternam, ut in progressu patebit, sed insuper bona opera requirit. Ut igitur illius efficacia appareat, de his nunc agendum, atque imprimis statuendum de istorum Operum principijs Libero scilicet Arbitrio & Gratia tam Actuali, qua concurrit effectivè ad illa, quam habituali, qua dignificat eadem, ut vitam aeternam mereantur. Et quia bona opera ad hominum justificationem comparandam: & ad aeternam DEI ordinationem circa justificationem implendam tendunt, de hac quoque Justificatione & Prædestinatione tractandum; cum heretici circa utramque, nec pauca, nec levia moveant. Sit igitur iuxta ceptum jam numerum.

CONTROVERS. XLVI.

DE VOLUNTATE HUMANA seu Libero Arbitrio.

Libertatem rectè dixeris Basin Humanarum Actionum, seu latè seu vituperio dignarum. Unde DEUS ab initio constituit hominem: & reliquit eum in manu consilij sui Ecclesiast. 15. v. 4. Prius ergo, quam ad Gratiàm accedamus, de hac inquirendum.

PARS PRIOR

DOCTRINAE CATHOLICORUM.

Libertatè variè sumitur 1. latè, prout idem est ac non coactio. 2. accipitur, prout opponitur servituti. 3. & proprie libertas opponitur necessitati, dicunturque verè liberi, qui ad opus aliquod non necessitantur physicè, ut ex communi D.D. Catholicorum sensu ostendit Cardin. Bellarm. L. 3. de Grat. & Lib. Arb. c. 5. ubi c. 7. varias etiam opiniones refert circa explicationem Liberi arbitrij. Hoc promisso.

I. Doctrina prima. Liberum Arbitrium est Voluntas indifferens ad agendum, & à se ipsa determinabilis, in quam partem libuerit. Seu est potentia ad actus oppositos & impossibiles, non quidem in sensu composito sibi conjungendos, sed in sensu diviso, hoc est, quæ ex actibus oppositis quemlibet, excluso altero, sibi conjungere potest; ac proinde, quæ vel ex naturâ suâ, vel à causa sunt ad unam partem objecti ita determinata, ut non possint se in oppositum flectere,

libera non sunt. Hinc ex communi Doctrina quos fusè adducit P. Didacus Ruiz D. 50. de Scient. Dei. Sect. 4. Liberum arbitrium, seu libertas, in actu primo definitur: potentia, quæ postis omnibus ad agendum requisitis, potest agere, vel non agere. Unde faciliè apparet, Libertatem in actu secundo esse actionem seu actum voluntatis, qui ita est, ut potuerit non esse. Requisita autem illa sunt, quæ pro priori naturæ antecedunt operationem, nimirum cognitio indifferens, & paratus Dei concursus per decretum indifferens alibi explicari solitum; quod si verò actus Supernaturalis eliciatur, habitus etiam supernaturalis præintelligitur, exceptis certis casibus, requiritur enim carentia impedimentorum. Ex verbis istis: potest agere, vel non agere, triplex infertur libertas.

1. Contradictionis, quæ est indifferencia ad agendum vel omittendum v. g. in mensa non fuit alius potus, quam vini, potes bibere vel obstinere. 2. Specificationis, quæ est indifferencia voluntatis ad hoc vel illud agendum ex objectis specie distinctis, sed non contrarijs: v. g. si in mensâ apponantur diversæ speciei potus vinum, cerevisia, aqua, potest vel vinum, vel cerevisiam, vel aquam bibere, quod ex ijs malueris. 3. Contrarietatis, quæ est indifferencia ad unum ex duobus contrarijs v. g. si in mensâ perponuntur vinum & venenum, potes alterutrum bibere, & sic vitam servare vel perdere, quæ sunt contraria. Idem accidit in moralibus, & electione statûs. Triplex hæc libertas subdividitur in Directam & Reflexam; illa est respectu objecti: hæc respectu actûs, qui tendit in objectum. Rursum alia libertas est Remota, alia Proxima; illa dicit ipsam potentiam liberæ entitatem: hæc vero præter illam dicit prærequisitas paulò ante conditiones, è quibus cognitio ad libertatem contrarietatis repræsentare debet rationem boni & mali: ad libertatem verò contradictionis sufficit propositio boni, finiti tamen in objecto.

II. Doctrina Secunda. Homines habent liberum arbitrium. Ita omnes Catholici & definitur in Concil. Tridentino Sess. 6. Con 5. his verbis. si quis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum & extinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, imò titulum sine re, figmentum deniq. à Satana inventum, in Ecclesiam, anathema sit. Probat 1. ex S. Script. utriusque Testamenti, quæ liberam electionem inter bonum & malum homini concedit. In vet. Testam. Genes. 4. v. 7. sub te erit appetitus ejus (scilicet peccati.) & tu dominaberis illius. Ergo potest illum sequi, vel non sequendo reniti, quæ est libertas. Ecclesiast. 15. v. 18. apposui tibi aquam & ignem; ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum; quod placuerit ei, dabitur illi. Ibidem. c. 31. v. 19. beatus

Augustinus L. 5. de civit. c. 11. ait, *quis non clamat, stultum esse, dare precepta ei, cui liberum non est, quod precipitur, facere: & inquam esse, eum punire, cui non sit potestas, iussa complere.* Hominibus quoque plurimum nocet hæc liberi arbitrij negatio. Tum quia januam aperit omnibus flagitijs tanquam inevitabilibus. Tum quia omnem hominum societatem dissolvit, quia nemo potest alteri fidere, nec ejus dictis credere, si non possit fidem servare, nec promissa præstare. Tum quia tolleretur omnis politia, leges, ac pænæ &c. Videatur Bellarm. loc. cit. L. 5. à c. 14. ubi hæc argumenta pluribus proponit, ac contra Calvinum defendit.

VII. Dicunt Adversarij. Voluntas non est indifferens ad alterutrum ex æqualibus, cum nulla sit ratio præferendi unum alteri. Ergo nec ad alterutrum ex inæqualibus. Ergo ad nulla duo extrema est indifferens. Ergo nec libera. Respondet. Si Antecedens concederetur, aliud inferri non posset, quàm voluntatem non posse eligere minus bonum, si in meliore reperitur omnis ratio bonitatis conveniens bono minori, & aliquid amplius. Sed negatur absolute Antecedens; quia voluntas manet libera, etiamsi duo æqualia bona proponatur. Ergo non debet in tali casu suspendere suum actum, sed poterit unum ex illis eligere, quod voluerit, si præsertim judicetur expedire vel absolute, vel quoad aliquid, ut deligatur potius alterutrum, quàm ut prætermittatur utrumque. Videri post Esparza. Lib. 3. de Act. hum. q. 12.

VIII. *Doctrina tertia.* Voluntas tamen, seu Liberum Arbitrium in suis actibus non semper est liberum, idque non tam proprio, quàm alieno defectu intellectus, à quò dependet in operando. Est communis Doctorum. Nam voluntas per se est caeca, nec potest progredi, nisi intellectus præluceat juxta vetus proverbium: *Ignoti nulla cupido.* Si ergo intellectus rem non bene proponat voluntati, impedit ejus libertatem. Libera enim electio duo requirit. 1. oppositas rationes boni & mali in objecto relucens. 2. facultatem magis deliberandi, & intellectum huè illuc flexendi ad melius investigandam. Quando igitur intellectus objectum sub unica tantum ratione boni vel mali proponit, non est locus electioni. Similiter si intellectus quasi pertinax non patitur se ad alias cogitationes inclinari, sed in suo conceptu pertinaciter inhæret, ut fit in somno, ebrietate, mania &c. impeditur libertas voluntatis, quæ non statim primas cogitationes sequitur, sed jubet intellectum magis examinare, an ita res se habeat, ut apparet. Unde si intellectus sit inobediens, & voluntati non obtemperet, læditur voluntatis libertas. Postò illa inobediencia intellectus oritur ex inobediencia phantasiæ, à cujus concursu intellectus in hac vita dependet; phantasiæ autem pertinacia oritur ex mala dispositione cerebri humoribus repleti, vel aliter læsi, ut species & Spiritus ad actum phantasiæ necessarij communicari nequeant.

IX. *Doctrina quarta.* Liberum arbitrium est potentia non partim activa partim passiva, quasi ab alio ad agendum determinata, sed simpliciter activa ita communiter Catholici Doctores. Probat. Tum quia juxta S. Augustinum aliòque Sanctos Patres in voluntatis potestate est agere & non agere, velle & non velle. Tum quia actus voluntatis est vitalis & immanens, adeoque à principio

intrinseco, & vitali necessario productus; potest quidem hinc liberum arbitrium etiam dici passivum patiendò scilicet ac sustentando suum actum sed de hac passivæ potentia ratione non est quaestio, sed de ea solum, quam habeat ab extrinseco determinante ad agendum, ut diximus. Tum quia si liberum arbitrium esset potentia passiva, falsò diceretur potentia libera; quippe non est in potestate patientis, quid in ipso fiat, sed in potestate agentis est, quid in alio faciat. Tum denique quia Concilium Trid. Sess. 6. c. 4. definit, *libertatem humani arbitrij non se passivè mere habere, sed verè cooperari Deo vocanti.* De quo plura infra.

X. *Doctrina quinta.* Amor boni in communi non est liber, sed necessarius. Ita communis Doctorum. Nam voluntas nihil potest velle, nisi quatenus bonum: nec bonum in communi odisse: nec perfectum bonum seu felicitatem (siquidem est ex conceptu suo est omnium bonorum aggregatio) nec ullum bonum, quatenus bonum, respicere, ut rectè Esparza loc. cit. q. 13. a. 2. Et ratione generalis hujus determinationis ad bonum in communi, quam Deus humanæ voluntati insevit, dicitur ipse Deus esse primus Motor omnis humanæ actionis; quia virtute hujus necessarij amoris postea liberè se determinat ad bona particularia; sicuti fere fames est nativus appetitus cibi, cujus impulsu homo se determinat ad certum cibum. Dicitur autem voluntas respectu boni in communi non esse libera libertate saltem contrarietatis; quia non apparet, cur ea bonitas in confuso cognita ad amorem sui cogat, etiamsi esse nequeat objectum odij, ut rectè Arriaga Tom. 3. D. 7. n. 10. & consequenter omnes, qui puram omissionem defendunt.

XI. *Doctrina sexta.* Liberum arbitrium, in quo conditus est primus homo, per peccatum non quidem penitus in nobis est sublatum, non nihil tamen est imminutum ratione inclinationis in unam partem objecti. Ita Catholici, & habetur in Tridentino Concilio Sess. 6. c. 1. ubi *liberum arbitrium dicitur viribus attenuatum & inclinarum fuisse per peccatum.* Nam libertas est quædam indifferentia similis æquilibrio statæræ in neutram partem magis propendentis. Sicut ergo æquilibrium imminuitur, si uni lanci plus ponderis imponitur, ut in unum latus magis propendeat, ita indifferentia voluntatis non nihil infringitur per inclinationem in unam partem objecti, quæ provenit vel ex inordinato sui amore, vel ex amore sensibilibus bonorum cibi, potus, voluptatis &c. sub quibus latet hamus peccati, vel ex malis habitibus per consuetudinem introductis. Unde fit, ut voluntas tot ponderibus pressa non absque difficultate & violentia ad bona supernaturalia se erigere valeat; ijs tamen superandis divina bonitas succurrit per gratiam actualem, contrariam inclinationem ad bona supernaturalia infundendo. Hinc surgit illa pugna carnis & Spiritus, de qua Apostolus ad Gal. 5. v. 27. *Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem; hæc enim sibi adversantur, & qui in hac pugna vicerit, in cælo coronabitur.* Jacobi I. v. 12. *Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam si probatus fuerit, accipiet coronam &c.* Non obstant Concilia Arausicanum can. 1. & Trid. Sess. 5. can. 1. ubi dicitur, *totum hominem per offensam pravaricationis Adæ fuisse in deterius commutatum.* Nam intelligenda sunt de privatione & defectu doni extrinseci, quod totam hominis naturam

turam perficiebat: non intrinsecæ ac naturalis perfectionis naturam humanam constituentis; naturalia enim etiam in dæmonibus mansisse post peccatum integra, affirmat expressis verbis D. Dionysius Ariopag. c. 4. de divinis nominibus, à quo scholastici delumpserunt istam sententiam, quod scilicet corruptio naturæ per peccatum inducta non consistat in defectu alicujus perfectionis intrinsecæ ac naturalis, sed solum extrinseci doni naturæ humanæ supernè attributi. Videri potest Greg. de Valentia Tom. 2. disp. 6. q. 15. puncto 1.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HÆRETICORUM.

XII. Error primus est; Adamum & Evam in Paradiso & in statu innocentiae habuisse quidem liberum arbitriū, sed peccato perpetrato illud amississe, ut non solum ipsi, sed omnes etiam eorum posteritati fatali quādāmodum necessitate modo ad peccatum, modo ad bene operandum adigantur. Ita antiqui aliqui hæretici, ut Simon Magus & Manichæi, quos secuti sunt Wicleffus, Lutherus & Calvinus, ut videre est apud Card. Bellarminum L. 3. c. 4. Et L. 4. c. 5. de gratia & libero arbitrio. Tannetum Tom. 2. D. 2. q. c. dubioj & alios passim. Quamvis autem isti in eo conveniant, quod liberum arbitrium post lapsum Adami perierit, in modo tamen explicandi discrepant. Nam Stoici & Priscillianistæ in nescio quod fatum eam necessitatem reducere. Calvinus in Deijmotionem refert eandem necessitatem; hæc enim sunt ejus verba L. 2. Inst. c. 3. §. 10. voluntatem movet Deus, non qualiter multis sæculis traditum est, & creditum, ut nostra sit electionis, motionis obtemperare, aut refragari, sed illam efficiendo. (seu, ut habet Gallica Editio, ita movendo, ut sequi necesse sit.) Illud ergo toties à Chrysolomo repetitum repudiari necesse sit: quem trahit Deus, volentem trahit. Lutherus pro more suo sibi semper in inconstantia constans aliter in alijs locis loquitur. Subinde enim videtur prædictam necessitatem refundere in corpus passibile, & interiores illius passionis: subinde illam necessitatem vult provenire ab intrinsecæ naturæ voluntatis determinatæ ad unum, ita enim loquitur Art. 36. Liberum arbitrium est figmentum in rebus, seu titulus sine re, quia nulli est in manu suâ quidquam cogitare boni, aut mali, sed omnia de necessitate absoluta sunt. Subinde etiam ab hac necessitate hominis voluntatem ait exemptam (quali priori tempore nondum plenè fuisset illuminatus, ut ajunt hodierni Lutherani) in solis supernaturalibus DEO gratiâ suâ naturam corruptam sananti omnia tribuendo.

XIII. Probant hunc errorem 1. ex S. Script. ad Rom. 6. v. 16. Nescitis, quoniam cui vos exhibetis servos ad obediendum, servi estis ejus, cui obeditis sive peccati ad mortem. Et. & v. 20. cum servi essetis peccati, unde sic argumentantur: nullus servus est liber, quia servitus & libertas opponuntur. Sed primi Parentes obediendo serpenti facti sunt servi Dæmonis, teste Apostolo loc. cit. & confirmat D. Petrus epist. 2. c. 2. v. 13. respiciant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem, Ergo tunc deserunt esse liberi, sicuti & nos peccata eorum hæreditantes. Alia præterea loca Sacræ Scripturæ afferunt, quibus innui-

tur, in manu DEI esse corda Regum & vias hominum, omniaque in nobis DEUM operari; sic Jsaia 26. v. 12. & 1. ad Corinth. 12. v. 6. Item Jerem. 10. v. 23. scio Domine, quia non est hominis via eius, nec viri est, ut ambulet & dirigat gressus suos. Et ad Rom. 15. v. 6. quoniam ex ipso & in ipso & per ipsum sunt omnia. Rursus Matth. 18. v. 7. ait Christus: necesse est, ut veniant scandala. Ergo scandala sunt necessaria, non libera. Ergo nec alia hominis opera, cum par omnium sit ratio, Probat 2. ex SS. Patribus maxime ex August. qui in Enchir. c. 30. ait, hominem libero arbitrio male abutendo perdidisse illud. & L. 6. de Genes. ad Litteram c. 15. & 17. sic scribit: Conditoris voluntas rerum necessitas est. Item hoc autem necessario futurum est, quod Deus vult. & ea futura sunt, quæ ille præcavit. S. Gregor. M. Lib. 3. in 1. Reg. c. 7. omne, inquit, quod à nobis in omni vita nostra prosperum geritur, divina gratia adscribitur. Similia plura S. Scripturæ, Conciliorum, Patrum, ac Doctorum accumulat Gerhardus L. 2. Par. 3. a. 22. c. 4. Probat 3. Ratione. Tum quia non videmus apertè potentiam nostram indifferentem, Tum quia, quod Deus, ab æterno præcavit, nos facturos, omittere nequimus, cum non possimus eam scientiam reddere falsam. Ergo non habemus libertatem ad non faciendum id, quod Deus nos facturos prævidet. Tum quia certum est, Liberum arbitrium per peccatum fuisse passum; cum ergo in externis & politicis integrum sit, in rebus, ad salutem pertinentibus subierit detrimentum oportet, ut scilicet ad gratiam se præparare, & oblato auxilio assentiri, cooperari, ac motus spirituales edere nequeat.

XIV. Error iste lumini Naturæ repugnat, ex quo videmus peccata esse in mundo, & qui liber in se experitur, stimulat quippe eum conscientia, indeque sequitur dolor ac propositum illud de cætero non committendi. At si homo non esset liber, non possent esse talia peccata, quod enim homo vitare non potest, cur in eo reprehendatur, aut vitæ dignus habeatur. Assentiantur doctrinæ nostræ de libero arbitrio experientiâ hæc edocti & naturali lumine illustrati omnes Philosophi Græcorum, Flamines Romanorum, Brachmannes & Bontij Indorum, Rabini Judæorum, & si interrogentur, non impietatis solum, sed & soliditatis contrarium errorem damnabunt, qui homines facit alios; quid enim hominis in homine erit, si libertatem de operis? quid etiam virtutis & vitij, si arbitrium sustuleris? Quare imprudens plane & impudens censendus est ille, qui sine efficacissimo argumento se opponit omnium fere hominum præteritorum & præsentium judicio ex lumine naturæ & experientia profecto. Atqui ad negandam libertatem nullum, nec leve esse argumentum parebit ex solutione eorum, quæ adducta fuerunt.

XV. Respondetur igitur 1. ad S. Scripturam. Ex illo ad Roman. 6. nihil penitus probatur. Tum quia illa servitus peccati per pœnitentiam delinit, & restituitur libertas, ut ait Apost. loc. cit. v. 22. nunc autem liberati à peccato servi autem facti Deo. Ergo universim non est verum, homines iustificatos carere libero arbitrio propter servitutem peccati. Tum quia servitus peccati non est perfecta, nec tollit omnem libertatem etiam peccatoribus, sed tantum eius usum difficiliorem facit pro-

ait propter rebellionem concupiscentiæ. Tum quia peccatores sunt servi diaboli, quamdiu manent in sua mala voluntate, quam tamen cum divina gratia mutare possunt. Itaque non est absolute servitus, sed conditionate sub libera conditione, quamdiu volunt in suo malo proposito permanere. Pro reliquis locis S. Scripturæ. Quando insinuatur *in manu Dei esse corda Regum, & vias hominum*, advertendum non esse idem, liberam esse volitionem interiori: & liberam esse executionem. Nam actio exterior, in qua consistit executio, non est libera formaliter in se, sed denominative à volitione interiori, à qua imperatur; unde etiam si actio externa impediatur à Deo, vel à quocunque alio, non propterea ullo modo putandum est, noceri libertati voluntatis, seu actus interioris, in quo præcisè est libertas. Hinc loca aliqua S. Scripturæ, quæ hæretici pro se afferunt, facile contra illos retorquentur v. g. Proverbior. 16. v. 1. dicitur: *hominis est, animam preparare* (ecce libertatem interiori!) & *Domini gubernare linguam* (ecce impedimentum in actione exteriori!) Vnde ex hoc & similibus locis aliud non habetur, quam actiones externas hominum liberè propositas diversis modis impediri à Deo posse, quod nihil profus contra nos. Quod autem Lutherus objiciat illud *Isaiæ 41. v. 22. bene aut malè si potestis facite*, est profus abs re; quia Propheta non loquitur de hominibus, sed de idolis, quibus exprobrat imbecillitatem suam. Porro quando dicitur *Deus omnia operari in nobis*, aliud non vult insinuare S. Scriptura, quam Deum concurrere nobiscum tanquam causam generalem, à qua libertatem non lædi dicitur suo loco. Demum quando *Matthæi 18. scandala necessariò venire dicuntur*, hæc necessitas minimè repugnat libertati; quia non oritur ex causa efficiente, sed finali, quasi diceret Christus, nemo miretur, Deum tot scandala permittere (Siquidem facile, si vellet, impedire posset,) quia hæc permissio est necessaria ad finem à Deo intentum, nimirum *ut qui probati sunt, manifesti fiant*, sicuti Apostol. 1. ad Corinth. 11. v. 19. exponit.

XVI. Responderetur 2. Ad Patres. Allato testimonio ex Enchiridio S. Augustini opponimus aliud ex eodem contra duas epist. Pelagij. L. 1. c. 2. ubi hæc habet. *Quia nostrum dicat, quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? libertas quidem periit per peccatum, sed ea, quæ in Paradiso fuit, habendo plenam cum immortalitate justitiam; nam liberum arbitrium usque adeo in peccatore non periit, ut per illud peccent maximè omnes, qui cum delectatione peccant.* Quibus verbis S. Pater & explicat locum ab hæreticis objectum, & veram in homine libertatem adhuc remanere affirmat. In altero testimonio ex Genes. ad Litteram non loquitur S. Pater de actibus nostris liberis, sed de operibus ab ipso Deo immediatè liberè factis v. g. *Mundi fabrica, animantium creatione &c.* Nam eo ipso, quod Deus talia velit, sine dubio necessariò existunt; quod si etiam loquatur de actibus liberis, ideo necessariò est futurum, quod Deus vult, quia eavolitione futuratione conditionata eorum actuum: & omne, quod est ex suppositione, quod sit, necessariò est, quæ necessitas non tollit absolutam libertatem, ut ostendunt Scholastici. Ad S. Gregorium dicimus, indubitatum esse, gratiæ adscribendum

esse, quicquid à nobis prosperum & ad salutem pertinens geritur, ut definit Arausicanum can. 7. Interim non minus certum est, eidem gratiæ liberè nos cooperari. Vnde ut bene monet Becanus in Manvali L. 1. c. 17. diligenter distinguenda sunt hæc tria. 1. Nihil boni operis, quod ad salutem conducit, facere nos posse sine gratia Joan. 15. v. 5. & 2. ad Corinth. 3. v. 5. 2. Non esse in potestate nostra, ut habeamus gratiam Dei prævenientem, quæ excitetur ad bene operandum ad Rom. 9. v. 16. 3. esse tamen in nostra potestate, ut, quando habemus gratiam Dei, cum illa cooperemur; non enim gratia Dei necessitat, sed utri acceptari potest, ita & repudiari. Hinc querela illa contra malè utentes libertate hac Actor. 7. v. 51. *vos semper Spiritui Sancto resistitis.*

XVII. Responderetur 3. ad argumenta ex ratione. Ad 1. Experientia hæc humanæ libertatis tam certa est, ut alio argumento opus non sit: rectèque dixit Scotus non rationibus, sed verberibus refutandum esse, qui arbitrij libertatem negat. Et licet ita esset, certè neque in contrarium quidquam ratio, aut experientia ostendit; Deus autem clarissimè eam libertatè in Scriptura tradidit, omnesque sapientes & insipientes agnoscunt. Cur ergo vel ab auctoritate saltem non agnoscit hæreticus? sicut fatetur Verbum fuisse incarnatum, quantumvis nec rationem naturalem, nec experientiam habeat pro illa veritate, quæ attentè ratione naturali multò minus ostenditur, quam nostra libertas. Ad 2. necessitatem hanc esse solùm consequentem, non antecedentem; ista dicitur, quæ antecedit effectum futurum, nec illum præsupponit, ideoque libertatem tollit: illa vero dicitur, quæ effectus futurationem supponit, & ideoque libertati non repugnat; siquidem implicat, aliquid esse futurum, & non esse futurum simpliciter. Sicuti ergo Petrus non ideo se necessariò movet, quia ego moveri eum video: ita nec peccat necessariò, quia Deus illum peccare vider, ut mox magis constabit ex dicendis. Ad 3. Liberum arbitrium, quomodo fuerit passum, diximus supra ex Tridentino, nempe non fuisse quidem extinctum, quia retinuit vires naturales, est tamen attervarum, quia spoliatum donis supernaturalibus. Hinc apparet, nos ex parte nostra dissentire à Pelagianis & à Calvinianis; illi dicebant, liberum arbitrium nullomodo esse læsum: isti clamant, omnino esse extinctum. Nos Catholici fatemur, labefactum esse quoad supernaturalia: integrum perseverasse quoad naturalia. Ita Ecclesia semper est media inter hæreticos, sicuti Christus inter duos latrones crucifigitur, ut iam olim agebat Tertulianus. Cæterum hæretici hodierni injuriam fieri conqueuntur tam Lutherò & Calvino, quam sibi, dum liberum arbitrium tollere dicuntur. Verùm quæ sit Lutheri & Calvini atque ipsius Jansenij mens, luculenter perspicitur ex illorum verbis in hunc finem supra allatis, & mox de Jansenio magis constabit.

XVIII. Error secundus, post peccatum Adami non dari in posteris libertatem indifferentiæ, sed solùm libertatem à coactione, atque hanc sufficere ad actus morales: nec requiri liberum arbitrium in utramque partem. Ita Cornelius Jansenius non ille Flander Gandavensium Episcopus

scopus & celeberrimus Evangelicæ Concordiæ Scriptor, sed Holandus ex Doctore Theologo Episcopus Jprensis in opere suo in tres tomos diviso, & Lovanii 1640. impresso, cujus titulus: AUGUSTINUS. Vbi ita scribit. Imprimis Tom. 3. L. 6. c. 12. col. 658. nihil aliud libero arbitrio generaliter repugnat, quam necessitatis illius prementis cogentisque violentia. Ibidem L. 8. cap. 19. col. 869. Hinc nulla gratia efficacia, nulla necessitas actibus nostris liberis formidanda est, sed sola vis coactionis, & necessitas violentia; reliquam verò quamcumq; & quamquamcumq; necessitatem cur timeamus, ne nobis libertatem auferat voluntatis? Deinde postquam col. 866. communem libertatis definitionem rejecit veluti gratia Christi inimicam, addit eod. tom. & lib. 8. cap. 20. col. 871. : *post tamen liberum arbitrium etiam peccato originali laesum tam ante quam post susceptam gratiam velle & nolle, agere & non agere & c. in sensu diviso non composito; quia in eodem voluntatis arbitrio potestas peccandi, & gratia non peccandi simul conjungi potest. Demum illo ipso Tom. & lib. c. 19. col. 867. suam sententiam & definitionem aperiens asserit, libertatem arbitrii in hoc consistere, quod homo agat, & non invitus, neg. coactus, sed volens agat hoc modo: in cujus probationem adducit D. August. L. 3. de libero arb. c. 3. docentem, id nobis esse liberum, quod in nostra est potestate: praterea id esse in nostra potestate, quod si volumus, facimus: & si nolumus, non facimus; Ex quo conjicitur implicare contradictionem, voluntatem nostram non esse liberam; etenim quando volumus adest volitio; alias vellemus sine volitione: & quando nolumus, non adest volitio; alias nolentes vellemus. Si igitur de aliquo verum sit, quod adest, dum volumus: & cum nolumus, non adest, maxime de volitione nostra verum sit, oportet.*

XIX. Non discrepat iste error a priore Calvinistarum & Lutheranorum, quidquid dicat Amesius loc. cit. fol. 68. conquerens per calumniam tribui suis, quod libertatem stuant duntaxat à coactione, cum supponant libertatem voluntatis à necessitate naturalis determinationis ad unum. Sed frivola hæc est querimonia & evasio; non enim est controversia, an liberum arbitrium habeat necessitatem naturalis determinationis ad unum, ut saxum determinatur à naturâ deorsum ad centrum, ignis ad calefaciendum, sed an liberum sit ab omni necessitate absoluta extrinsecus illarâ absque coactione seu violentiâ? Hic respondeant categoricè, quotquot sunt Lutheri & Calvini non degeneres discipuli, Verane sint ipsissima verba Lutheri & Calvini supra §. XII. fideliter relata: an falsa impia & blasphema? Si vera; quomodo Calumniam patiuntur? si falsa impia & blasphema, cur non ipsidem se opponunt, & omisso inutibus verborum ambagibus mentem suam aperte exponunt. sicuti nos facere vident? adhæc liberum hominis arbitrium vel est per peccatum omnino extinctum, vel non? si prius. Ergo nec in supernaturalibus nec in naturalibus libere operamur, utpote libertate spoliati: si posterius, in supernaturalibus æque ac naturalibus liberi remanemus; cum libertas non possit in illis esse sublata & extincta, in his vero relicta.

XX. Porro Jansenius hisce hæreticis consentiendo probat opinionem suam tum ipsdem argumentis, quæ supra sectarij retulerunt, & jam rejecta sunt, tum sequentibus sparsim in opere suo indicatis. 1. D. Augustinus, torus quantum

est, assertoribus bicornis indifferentiæ repugnat; omisso alijs ejus testimonijs, in Enchir. c. 105. *aita voluntatem illam esse liberam, quâ volumus esse beatam, quam tamen beatitudinem non possumus non velle.* Et L. 23 de Civit. Dei c. vlt. *Beatos pronunciat, non ideo liberum arbitrium non habere, quia peccare non possunt.* 2. S. Bernardus ferm. 81. in Cantic. scribit: *ipsam sibi voluntatem peccato necessitatem facere.* 3. D. Thomam in quæst. decima de potentia a. 2. ad 5. docet, solam coactionem repugnare naturali libertati voluntatis. Et in 1. part. q. 83. a. 3. ad 3. per peccatum periisse libertatem gratiæ, sed non libertatem naturæ, quæ est, inquit, à coactione. 4. Voluntas nostra perinde servit concupiscentiæ imperio, ac voluntas Beatorum divinæ charitati. 5. omne illud est nobis liberum in actibus, quod est à nostra voluntate absque coactione & violentia. Sed quandoque aliquid volumus non inviti coacti, est id à nostra voluntate absque violentia, Ergo est liberum. 6. definitio illi liberi arbitrii, quod possitis omnibus ad agendum requisitis possit agere & non agere est veteribus incognita, Christi gratiæ inimica, Sacræ Scripturæ necessitate gratiæ adfluenti contraria. 7. Pelagianismum resuscitant, qui libertatem indifferentiæ propugnant.

XXI. Error iste manifestè contrariatur Sacræ Scripturæ Concilijs ac Patribus nominatim. S. Augustino, ac demum rectæ sanæque rationi, imò & experientiæ, uti constat tum ex dictis parte priore, tum ex dicendis statim magis constabit. Itaque Libertas à Mag. Sententiarum in 2. dist. 25. ex S. Script. & Patribus triplex distinguitur; una à necessitate: altera à peccato: vltima à miseria. Prima est naturæ. Secunda gratiæ. Tertia gloriæ; cumque libertas Naturæ iterum sit duplex; una quæ opponitur simplici coactioni: altera, cui non sola coactio, sed etiam necessitas quæcumque absoluta repugnat; ad liberum arbitrium hæc posteriorem libertatem indifferentiæ requisivimus. supra §. 2. doct. 1. & ex ista errore præsentem nunc rejicimus. Primum. quia aduersatur Sacræ Scripturæ, cujus clarissima testimonia loc. cit. supra adduximus. Secundò. quia aduersatur Concilijs & Patribus. Concilium Arausicum can. 25. statuit, *post baptismum, si velis, bene vivere.* Experientia autem docet, posse eundem, si velit, etiam non bene vivere, ac proinde potest velle, & non velle, bene & malè vivere. Trident. sess. 6. can. 4. definit: *hominem consentientem gratiæ vocanti posse dissentire, si velit.* Ubi expressè decernitur potentia ad utrumque oppositorum; qui enim consentit, potest dissentire. Ergo si potest dissentire, uti definitum est, habet simul potentiam consentiendi, quam exerceat: & potentiam non consentiendi, imò dissentiendi, quam non exerceat; ac proinde Sacra Synodus tam impossibile censuit, consentientem non posse dissentire, quam consentientem libere non posse dissentire, sive etiam sic non consentire. Pius V. & Gregorius XIII. Summi Pontifices damnarunt hæc trigessimam octavam propositionem Michaelis Baii: *quod voluntarie sit, etiam si necessario fiat, libere tamen sit;* hæc autem etiam est propositio Jansenij. Patres & speciatim S. Augustinum pro libertate indifferentiæ supra §. III. adduximus. Tertio aduersatur rationi. Tum, quia sic Deus libere

genius;

genuisset filium ab aeterno, quia non coactè, tum quia sic liberum arbitrium pecoribus competeret aequè ac pueris, furiosis, somniantibus. Tum quia sic chymérica omnino est potestas electiva cum determinatione ad unum; etenim electio est inter multa, ideoque electionem præcedit consultatio. At si necesse habeo, unum aliquid velle aut facere, ad quid consultatio? ubi electio? Tum quia unus quisque in se ipso, si quidem se attentè reflectere velit, experitur, quod, quando quis sibi imperat ambulationem v. g. quod, inquam, ipsa volitio ambulandi non prorumpat à potentia volitiva eà necessitate (propositis motivis contrariis tam ad ambulandum quam ad non ambulandum.) quâ necessitate sequitur ad volitionem ipsa externa ambulatio: Item experitur, imperium voluntatis non sequi eà necessitate ad simplicem complacentiam, quâ necessitate sequitur ipsa simplex complacentia ad cognitionem bonitatis in objecto. Ergo hæc minor necessitas arguit potestatem præsentem ad oppositum, sive libertatem indifferentiæ.

XXII. Itaque errorem hunc Sacræ Scripturæ Concilij & Patribus rectæque rationi repugnans merito rejecit Innocentius X. Papa in Bulla Anno, 1653. ubi inter quinque propositiones Jansenij Episcopi Iprensis damnatas, cum tertio loco posuisset istam; *ad merendum & demerendum in statu nature lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione*; mox subjungit Pontifex, eandem propositionem hæreticam declaramus, & uti talem damnamus. Hoc Innocentij decretum confirmavit postea Alexander VII. Anno 1658. & prædictam Jansenij propositionem iterum rejecit ac damnavit. Argumenta, quæ pro se Jansenius attulit, nihil virium habent. Respondetur 1. Ex mente S. Scripturarum ac Conciliorum Patres tam Græci quam Latini à primo Ecclesiæ exordio per singula sæcula, atque in primis S. Augustinus ejusque Discipuli indifferentiam voluntatis ad utrumlibet expeditam vinculo necessitatis antecedentis ita agnovere, ut fateantur, *viam nobis datam esse, cui vis illa non sit aut impressa necessitas ad operandum, in manu nostra esse eligere vel non eligere, parere & non parere Deo vocanti: necessitatem nos non habere, sed potestatem Deum sequendi: quocumque voluntatem inspicere, quin & collatan gratiam negligere posse: illi impulsui sine peccato cedi, cui resisti non potest.* Unde etiam D. August. L. 1. Retr. c. 22. & L. de Nat. & Gratia c. 65. & in Psal. 134. dum gratiam cum natura conciliat, eò recurrit, *quod liberum sit opus, quia non ex necessitate procedit actio.* Quare Jansenius D. Augustino injuriam facit longè gravissimam, dum adeo præfractè & impudenter dicere audeat, S. Patrem assertionibus libertatis indifferentiæ adversari: errori autem suo eundem Patrem patrocinari, cum apertè plus quam cælum à terra distet doctrina S. Augustini ab errore Jansenij. In Enchirid. S. Pater loquitur vel de solo exercitio, vel etiam quoad specificationem de alijs rebus felicitati non annexis. Quamvis enim voluntas nostra non sit libera in appetenda felicitate, ut dixi §. X. potest tamen cessare ab appetendo: multæ etiam sunt res aliæ, quæ non sunt necessariò cum beatitudine connexæ. Lib. 22. de Civit. solùm vult, ex eo non auferri in Beatis liberum arbitrium, quod peccare non possint, imò illud potius confirmari, qui enim pec-

care non possunt, liberrimi sunt in eligendo, & hoc vel illud bonum eligere valent; sic etiam ipse Deus non potest mori, falli, aliquid nescire, ex quo tamen non adimitur ipsi libertas. Videatur Bellarm. L. 3. de gratia & Liber. arb. c. 6. ubi plura testimonia & ipsa verba S. August. affert, & juxta responsa nostra explicat.

XXIII. Ad 2. S. Bernardum loqui de necessitata conditionata, quæ non repugnat libertati: non autem de absoluta, quæ cum libertate consistere nequit; utique enim homo necessariò peccat, dum pravum affectum ad peccandum non deponit, sed ipsi cedit, quem tamen deponere deberet, & vincere posset. In quem sensum Paulus 1. ad Corinth. 11. v. 19 dixit, *oportet hæreses esse, suppositâ scilicet hominis infirmitate, inconstantia, superbiâ, & pronitate in novitates, à quibus vinci se sinunt, non, ut possent, resistendo.* Cæterum quæ sit mens D. Bernardi, patet ex Lib. de gratia & liber. arb. ubi hæc habet: *est verò gratia data voluntati, ut instruat illam, non ut destruat; destrueret autem, si necessitatem ei ullam imponeret: quominus se pro arbitrio volueret, sive in malum consentiens appetitui, sive in bonum gratiam sequens.*

XXIV. Ad 3. S. Thomam in Q. 10. de Potentia loqui de voluntate simplici: non de voluntate determinante, ut est principium electionis, quæ sola liberum arbitrium nominatur. In prima parte eundem accipere coactionem pro necessitate sive determinatione de unum; Nam in corpore articuli dixerat, liberum arbitrium non esse habitum, sed potentiam, quia per habitum inclinamur ad unum: liberum autem arbitrium indeterminatum esse ad multa etiam opposita. De reliquo quid Angelus Doctor in re præsentis sentiat, ipsemet apertissimè declarat in disputatis Q. Q. de malo q. 6 & unica, quæ est de electione humanâ. Ubi sic scribit: *hæc opinio quâ quidam dicunt, voluntatem hominis ex necessitate moveri ad eligendum, nec tamen cogi, est hæretica; tollit enim rationem meriti ac demeriti, subvertit omnia principia philosophiæ moralis; si enim ex necessitate movemur ad volendum, tollitur deliberatio, & præceptum, & laus & vituperium.*

XXV. Ad 4. Negando voluntatem nostram necessariò servire concupiscentiæ: & Beatos liberè diligere Deum. Nam tamen admittenda in Beatis perfectissima libertas, quæ sit immunitas à peccato, nulla tamen in illis datur libertas, quoad dominium actus circa ardentem eorum amorem in Deum, & voluntatem non peccandi; quemadmodum enim in Beatis non datur libertas ad peccandum, quia necesse est, sob determinationem potentiæ ad oppositum, best. peccatum, ita quia necesse est simpliciter, ab illis poni amorem ex determinatione potentiæ, non datur respectu horum actuum libertas. Aliter se haberet concupiscentia ad voluntatem, quæ istam nequaquam necessariò ad unum trahit, & determinat juxta illud Genes. 4. v. 7. *Sub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius;* quasi diceret Deus Caino mæsto vultu ob conscientiam perpetrati fratricidij, & timorem instantis pænæ incedenti; *facile omnem evades pænam, si, ut liberi es arbitrij, volueris concupiscentiæ & appetitui tuo tanquam mancipio rebelli dominari, & resistere; etenim invitare te possunt passionibus & appetitui tui ad culpam, sed cogere non possunt. Quod si concupiscentia jam pro imperio in hominem agat,*

ac in sui servitium indefinenter trahat, ut vult Janfenius: adeoque flexibilitas arbitrij in utramque partem, quæ fuit in Adamo, in nos transfusa non fit, extinctam profus corruptamque naturam, ac penitus omnem sublata fuisse libertatem, necesse est, prout contendunt Calvinus, Lutherus, Buzerus, & alij Sectarij. Quid enim ultra ad hoc, ut illa penitus sublata sit, exigitur, quàm ut nulla sit indifferentia ad agendum bonum? ut voluntas concupiscentiæ imperio serviat? ut non suppetat medium antiquam arbitrij flexibilitatem obtinendi? quæ aliæque cum admittat Janfenius, non apparet amplius, quomodo in nobis liberum arbitrium concedere queat.

XXVI. Ad 5. Negando Majorem. Nam omnis voluntas ex vi actus primi determinata ad unum, ut habeat necessitatem operandi; eò ipso definit esse libera, eà libertate, quam Sacra Scripturæ, Concilia, Patres & Theologi ad meritum & demeritum requirunt. Etsi enim fateantur omnes, quemvis voluntatis actum esse liberum libertate oppositâ violentiæ vel coactioni, non tamen eà libertate, quæ laudem vel vituperium parit, & de qua solâ contenditur cum hæreticis, & quam agnoverunt Gentiles, contra quos efficaciter probat D. Augustinus, dari præscientiam actuum futurorum, qui etsi prævisi maneat nihilominus liberi ex eo, quod omnia eo modo præsciuntur esse futura, quo futura sunt; cui nihil derogat, dari aliquem actum voluntatis non liberum. Unde infertur, eum solum actum esse liberum, quem voluntas positivè omnibus ad agendum requisitis efficere vel non efficere potest.

XXVII. Ad 6. esse decumanum mendacium. Nam quotquot ab exordio Ecclesiæ fuerunt Catholici Doctores, Sacris litteris insistentes hanc liberi arbitrij definitionem, quod sit facultas que positivè omnibus ad agendum requisitis, agere vel non agere possit, aut apertè tradiderunt, aut ita supposuerunt, ut haud obscure ex illorum verbis conijci possit. Equidem video Janfenium in opere suo non paucos etiam Auctores pro opinione suâ allegare. Sed eos nolentes volentes sibi servire facit. Plurimum testimonia, quæ à vero sensu avulsa pro se adducit, ipsi non patrocinantur, sed apertè adversantur. Reliqui autem ferè omnes Auctores, qui vel obscure loquuntur, vel in speciem Janfenio favere videntur, ipsæ aut vicinis locis tam disertè & velut ex professo docent libertatè indifferentiæ ad utrumlibet à Janfenio impugnata, ut eosdem vel non vidisse, vel malâ fide illos attulisse, haud immeritò censetur. De reliquò Libertatem indifferentiæ Sac. Scripturæ omnino concordare, & gratiæ Christi nihil derogare, constat tum ex dictis, tum ex dicendis magis constabit.

XXVIII. Ad 7. Denique, esse calumniam gravissimam, ac impudentissimam. Pelagius præter nudas liberi arbitrij vires, non nisi externam legis, & doctrinæ gratiam agnovit, nullam verò gratiam internam concessit, quæ à Spiritu S. profecta tum voluntatem intus moveat, ejusque dejectas vires roborat, tum ipsam operationem conferat. Illi autem, qui libertatem indifferentiæ propugnant, omnem prædictam gratiam internam à Pelagio negatam, & contra istum à Concilijs Arausicano, Milevitano, & novissimè à Tridentino assertam fidelissimè tenent, apertissimè docent, & constantissimè defendunt. Quomodo ergo Pelagianismum resuscitant, dum, quam dixi, liber-

tatem indifferentiæ, propugnant? Eandem libertatem indifferentiæ clarè asseruerunt antiquissimi Patres, ut ex ipsorum verbis patet apud Bellarm. L. 6. de Gratia & Lib. arbit. c. 11. Quam parum autem isti vetustissimi Patres per assertam Libertatis indifferentiam primò excitarunt errorem pelagianismi, tam parum istum jam damnatum iterum resuscitant illi Auctores, qui sæpe dictam libertatis indifferentiam propugnant. Patet igitur ex his, nihil argumentis Janfenij contra libertatis indifferentiam subesse, nisi injurias, calumnias, & mendacia, in Sac. Scripturam, SS. Patres, & in Catholicos Doctores ac Scriptores. De Pelagianismo autem plura in sequentibus controversijs.

CONTROVERS. XLVII.

DE GRATIÆ ACTUALIS Naturâ.

Gratia hic loci non est accepti beneficij recompensatio: neque affectus benevolentiae, quo quis alterum gratum habet, sed potius donum & beneficium ex tali benevolentia profectum; quo sensu Gratia subinde accipitur latè pro quovis beneficio gratis concessio, & comprehendit creationem, conservationem aliæque dona merè naturalia. Propriè autem sumitur pro dono divino naturæ ordinem aliquo modo transcendente, & ad supernaturalem beatitudinem consequendam adjuvante. Ita sumpta inprimis dividitur in Gratiam gratis datam: & Gratiam gratis facientem; per priorem intelligitur illud duntaxat donum, quod à Deo gratis concessum est ad utilitatem aliorum, cujusmodi sunt gratiæ linguarum, curationum, prophetiæ, miraculorum &c. de quibus Scholastici cum S. Thoma 1. 2. Q. III. a. 4. & 5. per posteriorem intelligitur Gratia justificans & gratum faciens vel formaliter, ac permanenter, ut facit gratia habitualis, vel dispositivè ac transeunter, ut facit gratia actualis; de hac nunc: de illa post agemus.

PARS PRIOR

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. **D**octrina prima. Gratia Actualis est bona cogitatio in humano intellectu divinitus excitata ad voluntatem à malo abstrahendam & ad bonum inclinandam præsertim tempore tentationis. Explico ex Danielis c. 13. Cum Susanna uxor Joachim à duobus impuris senibus ad adulterium sollicitaretur cum mortis comminatione, ni voluntati eorum obsequeretur, cepit ejus voluntas metu mortis concussa trepidare. Tum repente Deus suggestit illi bonam cogitationem de sua præsentia, & omnium scientia, quæ cogitatione voluntas roborata se refolvit potius morti, quàm peccare, ut diceret v. 25. *Melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspectu Domini.* Hæc cogitatio Dei præsentis & omnia vi-